

კორონული ხვრელების მოძრაობა და დინამიკა

სალომე ზაგაშვილი

*სამაგისტრო ნაშრომი წარდგენილია ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის
საინჟინრო ფაკულტეტზე ფიზიკის მაგისტრის აკადემიური ხარისხის მინიჭების
მოთხოვნების შესაბამისად*

ფიზიკისა და ასტრონომიის სამაგისტრო პროგრამა

(მიმართულება - ვარსკვლავთა და გარეგალაქტიკური ასტრონომია)

სამეცნიერო ხელმძღვანელები: დარეჯან ჯაფარიძე, ფიზ.- მათ. მეცნ. კანდიდატი

ბიძინა შერგელაშვილი, ასოცირებული პროფესორი,

მეცნიერებათა დოქტორი (PhD)

ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი

აბასთუმნის ასტროფიზიკური ობსერვატორია

თბილისი, 2015

აბსტრაქტი

შესწავლილია მზის კორონული ხვრელების მოძრაობა და დინამიკა მზის ქვედა კორონასა და ზედა ქრომოსფეროში. ამისათვის გამოყენებული იყო მზის დინამიკური ობსერვატორიის (SDO) მონაცემები 193 Å ტალღის სიგრძეში 2013 წლის 1 იანვრიდან 2015 წლის 20 აპრილამდე, და კიტ პიკის ობსერვატორიის (SOLIS) მონაცემები 10 830 Å He I ხაზში 2003-2012 წლებში. SDO-ს მონაცემებზე დაყრდნობით შედგენილია 2013-2015 წლების 3056 კორონული ხვრელის კატალოგი, რომელთაგან 624 ობიექტის მოძრაობა შესწავლილია $\pm 60^\circ$ განედებს შორის. SOLIS-ის მონაცემებზე დაყრდნობით შესწავლილია 434 კორონული ხვრელის მოძრაობა ± 50 განედურ ზოლში.

კვლევის შედეგები აჩვენებს, რომ კორონული ხვრელების განაწილებაში შეინიშნება ჩრდილოეთ-სამხრეთული ასიმეტრია; დიდი ზომის კორონული ხვრელები ნაკლები სიჩქარით მოძრაობენ, ვიდრე მცირე ზომის კორონული ხვრელები; დადებითი და უარყოფითი პოლარობის მქონე კორონული ხვრელების მოძრაობაში მნიშვნელოვანი განსხვავება არ შეინიშნება; კორონული ხვრელები ბრუნავენ ფოტოსფეროზე ნაკლები სიჩქარით (საშუალოდ 12.8 გრად/დღე (SDO) და 13.3 გრად/დღე (SOLIS)) და თითქმის არ შეინიშნება დიფერენციული ბრუნვა. ფოტოსფეროს დიფერენციალური ბრუნვის სიჩქარის მახასიათებელი საშუალო ზომა 3.41-6.29-ჯერ მეტია კორონული ხვრელების საშუალო დიფერენციალურ ბრუნვაზე.

Abstract

The rotation rate and dynamics of coronal holes in solar lower corona and upper chromosphere is explored. For this purpose we used two data sources: (i) data of Solar Dynamics Observatory recorded at wavelength 193 Å. The observational period covers time from 1st January 2013 till 20th April 2015, (ii) data from Kitt Peak observatory in 10 830 Å He I line in 2003-2012 years. According to SDO data the catalog of 3056 coronal holes in 2013-2015 years is created. Among them the rotation rate of 624 coronal holes between $\pm 60^\circ$ latitude is examined. According to the data of SOLIS the rotation rate of 434 coronal holes between $\pm 50^\circ$ latitude is studied.

In distribution of coronal holes we notice north-south asymmetry; Large coronal holes move slower than small ones; Between rotation rates of positive and negative polarity coronal holes there is no significant difference. On average the coronal holes move slower (12.8 deg/day (SDO) and 13.3 deg/day (SOLIS)) than solar photosphere and there is no noticeable differential rotation of coronal holes observed. The differential rotation rate in the photosphere is between 3.41-6.29 times larger than that related to coronal holes, thus indicating that the latter ones rotate almost rigidly.